

ชื่อเรื่อง สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย
 ชื่อผู้วิจัย รองศาสตราจารย์ ดร.มุกดา หนูยศรี
 ปีที่แล้วเสร็จ 2560

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 2) จัดทำคู่มือสมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจากหมอพื้นบ้านที่มีประสบการณ์ในการบำบัดภาวะฉุกเฉินด้วยสมุนไพรรวม 42 คน จาก 12 จังหวัด โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์แผนไทยจำนวน 3 ท่าน จากนั้นนำข้อมูลไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางการแพทย์แผนไทยวิพากษ์และคัดกรองวิธีบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาพบว่า 1) สมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ จำแนกตามภาวะฉุกเฉินได้แก่ 1.1) ห้ามเลือดจากบาดแผลนิยมใช้ คือ ใบสาบเสือ (*Eupatorium odoratum* L.) 1.2) แผลสดบำบัดโดยใช้ใบบัวบก (*Centella asiatica* Urban) 1.3) แผลไฟไหม้น้ำร้อนลวกใช้น้ำมันสัตว์ (Animal oil) 1.4) พิษจากแมลงสัตว์กัดต่อยบำบัดโดยใช้โลดทะนงแดง [*Trigonostemon reidioides* (Kurz) Craib] กับน้ำมะนาว 1.5) พิษงูบำบัดโดยใช้โลดทะนงแดงกับหมาก (*Areca catechu* L.) และน้ำมะนาว 1.6) ท้องร่วงรุนแรงบำบัดโดยใช้ยอดฝรั่ง ใบฝรั่ง และลูกฝรั่งดิบ (*Psidium guajava* L.) 1.7) อาหารเป็นพิษและ 1.8) พิษจากสารเคมีบำบัดโดยใช้ใบและเถารางจืดดอกม่วง (*Thunbergia laurifolia* Lindl.) รองลงมาเป็นย่านางแดง (*Bauhinia strychnifolia* Craib.) 1.9) ลมพิษบำบัดโดยใช้ใบตำลึงแก่ [*Coccinia grandis* (L.)] กับเหล้าขาว 1.10) อาการอาเจียนเป็นเลือดที่ไม่ทราบสาเหตุบำบัดโดยใช้वानกบหอย [*Rheo discolor* (L'Herit.) Hance] อาการอาเจียนเป็นเลือดจากแผลในกระเพาะอาหารบำบัดโดยใช้ขมิ้นชันสด (*Curcuma longa* Linn.) และอาการอาเจียนเป็นเลือดจากภาวะช้ำในบำบัดโดยใช้หนุมานประสานกาย (*Schefflera leucantha* Viguier) และ 1.11) เลือดกำเดาออกจมูกบำบัดโดยใช้ใบสาบเสือ 2) คู่มือสมุนไพรที่ใช้บำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำหรับ อสม. มีเนื้อหาครอบคลุมภาวะฉุกเฉินทั้ง 11 กรณีดังกล่าว ซึ่งจะนำไปเผยแพร่ให้ อสม. ใช้เป็นคู่มือดูแลสุขภาพในภาวะฉุกเฉินแก่ประชาชนในชนบทต่อไป

คำสำคัญ สมุนไพร การบำบัดภาวะฉุกเฉินทางสุขภาพ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมอพื้นบ้าน

Title: Herbs for Medical Emergency Treatment in Northeastern Region of Thailand
Researcher: Associate Professor Dr. Mukda Nuysri
Year: 2017

Abstract

This qualitative study aimed to 1) study the use of herbs for medical emergency treatment (MET) in northeastern region of Thailand, and 2) to provide instruction (handbook) about herbs for MET in this region. The data was collected from traditional healers who are experienced in the use of herbs for medical emergency treatment, including 42 people from 12 provinces and used the indepth interviews with semi-structured questionnaire. Data were analyzed using content analysis. Then, three specialists in Thai traditional medicine were asked to analyze and screen the effective and safety methods of MET from formulated data.

It was found that 1) herbs for medical emergency treatment, by emergency were as follows: 1.1) Sap-Suea leaves (*Eupatorium odoratum* L.) were used to stop bleeding from a wound. 1.2) Bua-Bok leaves (*Centella asiatica* Urban) were used for open wound. 1.3) Animal oil was used to cure burn wound. 1.4) Loadtanongdeang [*Trigonostemon reidioides* (Kurz) Craib] root and lemon juice were used for curing insect and reptile bite. 1.5) Loadtanongdeang root, Mak (*Areca catechu* L.) and lemon juice were used for venom therapy. 1.6) The young treetop leaves and green fruit of Guava (*Psidium guajava* L.) were used for curing severe diarrhea. 1.7) and 1.8) The vine and leaves of Rangjeut-Dok-Muang (*Thunbergia laurifolia* Lindl.) were used for the treatment of food poisoning and toxic chemical substance. It was followed by using Yanangdaeng (*Bauhinia strychnifolia* Craib.) to treat this emergency. 1.9) Ivy gourd leaves [*Coccinia grandis* (L.)] and rice whiskey were used for curing urticaria. 1.10) Wan-Kab-Hoi [*Rheo discolor* (L'Herit.) Hance] was used for the treatment of the bloody vomit from unknown caused. Fresh Turmeric roots (*Curcuma longa* Linn.) were used to treat bloody vomit from peptic ulcer, and Hanumanprasankai leaves (*Schefflera leucantha* Viguiet) were used for curing bloody vomit from contusion body. 1.11) Sap-Suea leaves were used for curing nosebleed, 2) The handbook of herbs for MET in northeastern region of Thailand for health volunteers, was completed basing on all 11 emergency health problems. The handbook will be distributed to health volunteers as a guideline for emergency health care to people in the countryside.

Keywords: Herbs, Medical Emergency Treatment, Northeastern Region of Thailand, Traditional Healers